

Съдийските възнаграждения като гаранция за независимостта на съдебната власт: европейски практики и основни изводи от доклад на ЕАС

През 2026 г. Работната група по съдийските възнаграждения и пенсии към Европейската асоциация на съдиите (ЕАС) публикува документ, посветен на добрите европейски практики при определянето и актуализирането на съдийските възнаграждения. Анализът е изготвен въз основа на информация, предоставена от 21 национални съдийски организации, и развива принципите, залегнали в Декларацията за материалната независимост на съдиите, приета от Общото събрание на ЕАС в Ереван през 2025 г.

Основният извод е, че материалната независимост на съдиите зависи не само от размера на възнаграждението, но преди всичко от начина, по който то се определя, актуализира и защитава от политическа намеса.

Законова и конституционна защита

Най-силните гаранции се наблюдават в държави, в които възнагражденията на съдиите са уредени на законово или конституционно равнище.

В Германия възнагражденията се определят със закон, а практиката на Федералния конституционен съд е развила подробни критерии за това кога едно възнаграждение е достатъчно, за да гарантира независимостта на съдиите. Конституционният контрол се разглежда като компенсация за липсата на колективно трудово договаряне и невъзможността съдиите да упражняват правото на стачка.

В Кипър основният закон предвижда, че възнаграждението и условията на служба на съдия не могат да бъдат изменяни в негов ущърб след назначаването му. Подобни конституционни гаранции съществуват и в Украйна.

Автоматични механизми за актуализация

В Ирландия съдийските заплати автоматично следват договорените увеличения за служителите в публичния сектор. В Исландия годишната актуализация се извършва въз основа на статистически данни за развитието на възнагражденията в публичния сектор. В Италия действа механизъм за автоматично преизчисляване на възнагражденията на всеки три години.

Особено интересен е българският модел, при който минималното възнаграждение на съдия е обвързано с кратен размер на средната работна заплата в бюджетната сфера.

Участие на съдебната власт

В Италия, Румъния, Словения и Унгария съдебните съвети задължително се консултират при изготвянето на законодателни промени, засягащи статута и

възнагражденията на съдиите. В Хърватия съдийските организации участват пряко в преговори с правителството за увеличаване на възнагражденията.

Ефективна съдебна защита

В Италия Конституционният съд е обявявал намаления на възнагражденията за противоконституционни. В Германия и Румъния съдилищата са разработили стандарти за оценка на адекватността на съдийските възнаграждения.

Заклучение

Сравнителният анализ на Европейската асоциация на съдиите показва, че най-ефективните системи съчетават законова сигурност, автоматични и обективни механизми за актуализиране на възнагражденията и реално участие на съдебната власт в процесите на вземане на решения.

Адекватното и предвидимо възнаграждение не представлява привилегия за съдиите, а институционална гаранция за независимото правораздаване и за доверието на обществото в съдебната система.